

Ivankovićeva slika s posvetom na našem jeziku

U doba jedrenjaka i prvih parobroda, a prije nego je fotografija uzela maha, radili su slikari marinisti koji su po naruđbi slikali brodove u lukama gdje se odvijao živi pomorski promet. Brodovlasnik, kapetan, a ponekad i mornar želio je imati sliku broda, kojim je plovio ili ga posjedovao, a mnogi bi se pomorci za vrijeme jakih oluja ili raznih pomorskih udesa zavjetovali nekom svecu i u opasnosti obećali pa kasnije i poklonili crkvi na uspomenu naručenu sliku u kojoj je slikar prikazao njihov doživljaj u oluji.

Među takvim slikarima marinistima zapaženo mjesto zauzimalje **Basilio (Vasilije) Ivanković**, koji je veći dio svoga života živio i djelovao u Trstu.

On je slikao na platnu uljanim bojama i akvarelom, na nekim slikama u jasnom, a na nekim u tamnom, sivoplavom koloritu. Brodove je obično postavljao usred slike, najčešće u plovidbi i u oluji. S obje strane naručenog broda slikao je često daleki krajolik a još češće manje brodove.¹

Njegove zavjetne slike nalaze se u mnogim našim priobalnim crkvama i nekim kapelicama. Brod je obično prikazan usred valovlja u olujnom moru s oskudnim i rastrganim jedrima, a na donjem dijelu slike napisana je zavjetna posveta, spomen oluje, vrijeme, mjesto događaja i ime pomorca. Sve su njegove slike potpisane. Prema tome sve predstavljaju autentični dokumenat i puždanu građu za povijest našeg pomorstva, tim više što su realistički naslikane barem što se tiče tipa i izgleda broda. Dimenzije slika obično su nešto preko 70 cm dužine, a preko 40 cm u visini.

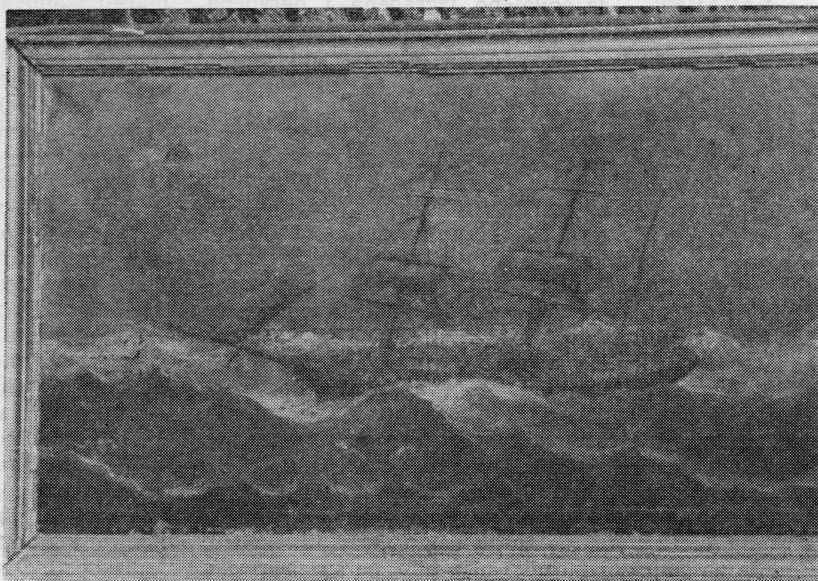
O Ivankoviću se do danas mnogo pisalo, a najviše prepričavalo. Prvi koji je studiozno proučavao porijeklo i život ovog slikara je prof. Ignatije Zloković. On je kod **Srpskog pravoslavnog ureda u Trstu** pronašao u matičnoj listi njegove obiteljske podatke iz kojih se doznaje da je **Vasilije (Vaso) Ivanković**, bio trgovačko pomorski kapetan, da je rođen u Carigradu od oca Jovana i majke Katarine udove Vajano, a umro 11. veljače 1898. u Trstu.² Mene je kao pomorca, također zainteresirao Ivanković, pa sam u Trstu u arhivu ureda

Anagrafe Comune di Trieste tragajući među arhivskim građom pronašao nove podatke o njemu i njegovoj obitelji, koji su upotpunili one profesora Zlokovića, a bili su tim zanimljiviji, jer se Ivanković potpisivao na svojim bezbrojnim slikama samo prezimenom pa mu je krsno ime trebalo utvrditi preko arhivskih podataka. I u anagrafu tršćanske općine kod prezimena **Ivanković** piše da se zvao **Basilio**, da je bio pomorski kapetan rođen u Carigradu 16. rujna 1815., a umro u Trstu 23. veljače 1898. i to u 83. god. života.³ Oba podatka, onaj iz matice pravoslavnog ureda i ovaj se, dakle, u potpunosti slažu. Kao pravoslavac zapisan je kod Srpsko pravoslavne parohije pod imenom **Vasilije**, a kod Anagrafskog ureda pod imenom **Basilio**, što naravno, označuje isto ime. Datum se potpuno podudaraju, a razlike od 12 dana nastale su u ovom slučaju u prošlom stoljeću između različitog brojenja katoličkog i pravoslavnog kalendara.

Nije poznato kada je ovaj slikar — pomorac položio ispit kapetana duge plovidbe, ali se može pretpostaviti da je učinio prije 1850. god., jer je od te godine počeo izlaziti **Annuario marittimo**, u kojima su se nalazili popisi svršenih pomorskih kapetana, a Ivanković u njima nije zabilježen. Nije poznato kada je plovio, ali budući je imao ispit kapetana duge plovidbe, očito je da je plovio, jer inače ne bi mogao položiti ispit za kapetana duge plovidbe. Pelješčanin Niko Štuk, koji se bavio pomorskom prošlošću i napisao o tome nekoliko priloga, doznao je da je živio u Marselju. U toj luci gdje je od starine živilo nekoliko slikara brodova, i on je mogao prionuti slikarstvu. Štuk stoga i piše: **»Po kazivanju nekih on je svoje vrijeme živio u Marselju, baveći se tim poslom, koji mu je uz ondašnji veliki broj jedrenjaka, tuđih i domaćih, mogao dobro nositi.**⁴ U Trstu je bio jedan od uglednih pomoraca jer se za vrijeme boravka austrijskog cara Franje Josipa I u tom gradu, u svibnju 1850. i on nalazio u delegaciji kapetana trgovačke mornarice, koja je bila u audijenciji kod vladara.⁵

Njegove slike se nalaze u mnogim crkvama, u nekim kapelama i u kućama pomoraca duž cijele naše

Bark »Penco« u oluji — Basilio
(Vasilije) Ivanković

Jadranske obale od Trsta do Ulcinja, a nađene su i u Veneciji.

Na svakoj zavjetnoj slici napisana je posveta na talijanskom jeziku, budući da je u ono doba u drugoj polovici XIX stoljeća bio običaj pisati isključivo talijanski naročito u pomorstvu.

U franjevačkom samostanu u Kuni na poluotoku Pelješcu nalazi se međutim jedna od sada nepoznata slika Ivankovićeve s posvetom napisanom na hrvatskom jeziku.

Slika prikazuje bark »Penco« u oluji. Slikar je naslikao tmurno, oblačno nebo i olujno more i brod koji plovi tjeran vjetrom i uzburkanim morem »u po krme« ili »u kvartir od krme«, kako pomorci kažu, što pokazuje i sam nagib tog jedrenjaka. Jedra su mu zatvorena, osim dva donja košna, pramčanog i velikog jarbola. Na pramčanom kosniku nalazi se rastrgana prečka čiji ostaci vijore na jakom vjetru. Brod je ipak prikazan tako, da se vidi kako se njim može u oluji upravljati. U lijevom gornjem uglu nalazi se minijaturno prikazana »Gospa od Loreta«, kojoj je ova slika i posvećena.

Ime barka »Penco« nijesam našao u poznatom Annuario marittimo, budući da nije pripadao pelješkim, a ni drugim našim brodovlasnicima. Stjepan Vekarić u svojoj iscrpnoj knjizi o pelješkim brodovima i pelješkim pomorcima spominje bark »Penco« kao talijanski brod,⁶ a i u dalje navedenoj posveti spominje se ovaj brod kao talijanski.

Boje na slici nijesu jasne, slika je dobila tamnu patinu i trebalo bi je restaurirati.⁷ Veličina joj je 73 × 43 cm. Na dnu slike je napisana posveta na hrvatskom jeziku koja glasi:

Zavjet učinjen od Petra P. Lucača iz Kune, I Nikole N. Perušića iz Potomja Gospi od Loreta, po koje milosrđju bijahu spaseni od pogibelji u kojoj se nahodeahu brodom talijanskim »Penco« zatečeni od oluje kod rta

»Dobre Nade« udaljeni 70 milja od kopna putujući za zapadnu Afriku dne 9. lipnja 1883.

Ivancovich 1887.

Prema tome se vidi da se ovaj poznati slikar — marinista, Bokelj, nije otuđio već da je poznavao dobro svoj materinski jezik jer je natpis na slici za ono vrijeme pravilno ispisan. Slika ujedno potvrđuje da su se i Pelješčani kunovske općine iako im mjesta ne bijahu pri moru bavili pomorstvom i plovili na jedrenjacima. I čuveni slikar Mato Medović rođen u Kuni bio je kao dijete upućen na more.⁸

LITERATURA:

¹ I. Šišević, More i pomorski motivi u djelima naših slikara, »Jugoslavenski mornar«, god. 1953., br. 9. str. 240.

² I. Zloković, Tragom slikara Ivankovića, Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru (VII), god. 1958, str. 299.

³ I. Šišević, Nepoznati detalji iz života slikara B. Ivankovića, »Pomorstvo«, god. 1968, br. 3—4, str. 116.

⁴ N. Štuk, Brodolom naših pomoraca iz 1876, »Jadranska straža« Split, god. 1937, br. 4, str. 145. U Marselju su, kako je poznato, slikali u prvoj polovici XIX stoljeća članovi obitelji Roux čuveni i profinjeni marinisti u akvariju. Njihovih slika ima i na našem primorju.

⁵ »Osservatore Triestino«, od 17. V 1850, str. 460.

⁶ S. Vekarić, Pelješki jedrenjaci, Split 1960., str. 226.

⁷ Upravo sada restauriraju stručnjaci Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Splitu zbirku zavjetnih pomorskih slika dubrovačkih pomoraca XVIII — XIX stoljeća, koja će se smjestiti u samostanu kapucina Gospe od milosrđa u Dubrovniku. Tim su te dragocjene stare slike koje ilustriraju dubrovačko pomorstvo i trgovinu u prošlosti konačno spašene od propadanja. Na restauraciju bi trebalo da dadu svoje slike i ostali njihovi vlasnici, jer je očita šteta da nam dokumenti naše pomorske i ekonomske prošlosti usljed nehaja propadnu.

⁸ C. Fisković, Slikar Medović u zavičaju, Split 1973, str. 11.